

*are multifarious and complex: growing of inequalities in societies and their expressions such as unemployment and the absence of concrete life perspectives for young population, the increasing and permanent exposure to social media and life in a virtual world, the informational struggle for opinions and souls as well as the disappointments with existing democratic regimes. **Purpose** is to clarify the conditions for successful functioning of a tolerant outlook, realization of ideological content of humanism on the existential level, study the ability of personal restraint and prudence to maintain peace and tranquility in a global world, defining tolerance as a form of wisdom. **Methods of studying** a phenomenon of tolerance are the principles of Hippocrates, existential dialectic, christian ethics, critical rationalism, relativism and humanism. The main **results** of the study: the author established the varied nature of human interests and tried to resolve contradictions between them through agreement on the limits permitted (or patience) in accordance with the principles of human coexistence that everything is permissible – not prohibited, so in the statements and actions did not contain threats to health and dignity rights. **The originality** of the research contains in the draft ontological and epistemological justification of tolerance as a special type of meditation and spiritual life in the three realms of existence, creating logical and ethical grounds of such behaviors is fundamental objection intolerance as hopeless life and claims priority of human values as a promising commitment to integrity perfection, wisdom at all levels of human existence. **The conclusions** of the author are the following: allowable criteria and categorically prohibited acts are established as a result of public debate. They must determine the extent of liability for violations not only through moral condemnation, but also rightfully to deprive a person temptations of uncontrolled freedom.*

Key words: tolerance, intolerance, radicality, trust, prudence, humanism, spiritual values, wisdom.

Одержано редакцією 14.05.2015
Прийнято до публікації 17.06.2015

УДК 130.2

ПАХАРЕНКО Василь Іванович,
доктор філологічних наук, професор кафедри
української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
e-mail: paharenko.2011@ukr.net

ВЛАСНЕ-МІТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗГАРМОНІЗУВАННЯ СВІТУ

Статтю присвячено узагальненню, систематизації й поглибленню з мітологічних позицій сучасних філософських концепцій шляхів згармонізування світу, конструктивного зрівноваження біполярності психіки людини. Діалектичну логіку забезпечує власне-мітична модель світосприймання, яка передбачає зв'язок із довкіллям, життєствердний світогляд, мораль. Така логіка підказує людині, що у тривимірному (чи тим паче у шестивимірному) світі опозиції треба розглядати не як бінарні, а як тринітарні. Лише такий підхід забезпечує якісний поступ, розвиток, відкриває сенс затьятої боротьби протилежних первин. Псевдомітична ж логіка абсолютизує одну з частковостей вселенської цілості, порушує діалектику, унеможливує діалог людини зі світом. Зокрема автор зосереджує увагу на примиренні основних екзистенційних опозицій «Я – світ» (зокрема «Я – Бог») і «чоловік – жінка». Діалектичне розв'язання цих двох фундаментальних опозицій дозволяє позитивно вирішувати й найважливішу опозицію – «тілесне – духовне», «душевне – духовне», «людське – Боже» – через феномен людини і життя.

Ключові слова: людина, опозиція, бінарність, тринітарність, фемінне, маскуліне, андрогінне, міт, власне-міт, псевдоміт, дух, душа, родове, цивілізаційне.

Постановка проблеми. Як засвідчує історичний і повсякденний досвід, людина досі перебуває в стані формування. Через те вона наскрізь амбівалентна і має постійно робити самостійний вибір (що дає їй шанс бути вільною). Первісними й основоположними, вочевидь, були опозиції «Я – світ» і «чоловік – жінка». Аналіз цих опозицій призвів до відкриття двох визначальних характеристик особистості – духовності (дієвої творчої енергії) і душевності (конкретного вияву співчуття, жертвовної любові). Статева опозиція зумовила й еволюцію суспільства, першим етапом якої був родовий (матріярхатний) устрій, а другим – цивілізаційний (патріярхатний).

Початкова дисгармонійність, роз'єднаність людини із джерелом життя, світом, навіть із собою породжувала екзистенційні страждання і страх. Саме цей страх як передчуття духу (за С. К'єркегором) і став рушієм нашого розвитку, культури. При цьому людина обрала два шляхи руху. Перший – монологічний – ґрунтується на диктаті свідомого (догматів релігії чи науки). Але він періодично зазнає саморуйнації, відслоняючи первісний жах. Крім того, не просто ігнорує позасвідоме, а непомітно опиняється під його владою, тому зазвичай раціонально породжує ірраціональні псевдорелігії (комунізм, нацизм тощо), які ведуть до регресу і розпаду свідомості. Другий шлях – діалогічний – має підґрунтям позасвідоме відчуття нерозривного взаємозв'язку людини з Усесвітом, а отже, прагнення подолати протилежності, здобути єдність зі світом, створивши і зберігши при цьому свою свідомісну суверенність (своє Я). Цей шлях відкриває людині істину, яка полягає в тому, що Всесвіт породжений і керований любов'ю, а тому єдиний, живий, вільний, згармонізований.

Щоб осягати і творчісно зреалізовувати цю істину, наше мислення має керуватися любов'ю (найвищим виявом позитивної духовної енергії, який забезпечує стан єдності). Тому саме мистецтво й «есеїстична» філософія, що спираються на кордоцентричні підвалини, демонструють великий людинознавчий потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена проблематика завжди перебувала у центрі уваги мислителів-екзистенціалістів, насамперед В. Соловйова, М. Бердяєва, Д. Чижевського, К. Ясперса, О. Лосєва, значний внесок у її осмислення зробили фундатори аналітичної психології К. Г. Юнг та Е. Нойман.

Мета статті – узагальнити, систематизувати й поглибити з мітологічних позицій сучасні філософські концепції шляхів згармонізування світу, конструктивного зрівноваження біполярності психіки.

Виклад основного матеріалу. Людське мислення в принципі мітологічне, адже приречене поєднувати свідомі результати практичного досвіду й позасвідомісні інтуїції, знання і віру. У переплетенні й зіткненні розмаїтих мітознавчих стратегій виразно проступає панмітична модель людського світосприймання.

Щоб уникнути термінологічних непорозумінь у характеристиці мітотворення, слід насамперед розмежовувати два ступені міту: абсолютний міт (панміт) – це картина світу людини і людства; відносний міт – це конкретні (давні й сучасні) міти, художні ідеї, релігійні чи наукові теорії, концепції, що претендують на цілісне пояснення світу. Відносні міти можна розглядати на функційному і хронологічному рівнях.

На певному шаблі становлення людина створює власне-міт, який забезпечує зв'язок із довкіллям, світогляд, мораль. Однак з розвитком людини цей міт перестає задовольняти її запити. Тоді людина або трансформує його в новий, духовніший, глибший, здатний розширити діалог, або створює псевдоміт (це абсолютизація однієї з частковостей вселенської цілоти, порушення діалектики, відмова від діалогу). До псевдомітотворення штовхають гносеологічний (протест проти посутньої непізнаності світу) й етичний (нездатність прийти до теодицеї і, як наслідок, «страждений» атеїзм) чинники. Найнебезпечніша загроза псевдоміту полягає в тому, що він розбалансовує психіку людини, відокремлює свідоме від позасвідомого і навпаки, а відтак – призводить до краху особистості чи й цілого суспільства.

Це – функційний рівень. На хронологічному рівні відносний міт проходить закономірну еволюцію від археміту (у якому переважає позасвідоме, колективне, нормативне, універсальне) до неоміту (з перевагою свідомого, індивідуально-авторського, конкретно-історичного, творчої свободи). Трансформація археміту в неоміт засвідчила перехід людства зі стану дитинства у стан зрілості. Хоча сам неоміт не є панацеєю, він може бути як власне-мітом, так і псевдомітом. Конструктивний шлях – творення неовласне-міту на підставі розкодування архемітів (Докладніше розгортаю цю концепцію у статті «Панмітична модель світосприймання: спроба систематизації» [1]).

Керована любов'ю власне-мітична настанова неминуче приводить людину до гармонійного стану, до зрівноваження, а потім і переростання основоположних екзистенційних опозицій. Усе це не раз демонстрували своїм життям і вченням великі мудреці.

Що ж являє собою доступна людині гармонія? Ф. В. Шеллінг аналізує її на прикладі музики: «У звичайному слововживанні про музиканта кажуть, що він розуміє мелодію, коли може побудувати одноголосий вокальний наспів з притаманним йому ритмом і модуляцією, і що він розуміє гармонію, коли може наділити єдність, що розкривається в ритмі у багатовідмінності, також і широтою,.. себто якщо він уміє поєднувати в одне милозвучне ціле декілька голосів, із яких кожен має свою власну мелодію. У першому випадку – явна єдність у багатоманітності, у другому – багатоманітність у єдності; там – послідовність, тут – співіснування» [2, с. 233-234].

У Всесвіті панує гармонія, тобто співіснування ритмів. А ритм – «це коливання між причиною і наслідком. Це взаємодія причини і наслідку з навперемінним їх чергуванням. Це боротьба причини і наслідку. На зовнішньому рівні причина перетворюється в наслідок. На тонкому плані наслідок стає причиною. Їхнє взаємне перетікання одне в одного створює ситуацію об'єкта» [3, с. 178].

Відтак будь-який розвиток передбачає два потоки енергії, що рухаються назустріч один одному. Тому світ двополюсний, антитетичний, суперечливий, діалектичний. Ще Я. Беме геніяльно осягнув природу цього стану. Будь-яка первина для свого розкриття, – учив він, – передбачає протилежну первину, яка чинить їй опір. Світло передбачає темряву. Раціональної первини немає без ірраціональної. І разом з тим ірраціональну первину ніколи не можна до кінця раціоналізувати. Світло у темряві світить, і темрява не покриває його, але світло передбачає нескінченність темряви [4]. Зрештою, ще раз пригадаймо східну модель світу як монади.

Отже, світ улаштований так, що для точної характеристики об'єкта *однозначне трактування неможливе*. Будь-який об'єкт чи процес може бути достатньо з'ясованим лише тоді, коли у його характеристиці присутні два протилежні погляди. Без такої амбівалентності не може зреалізуватися основа і сенс буття – *любов*. С. Лазарев переконливо твердить: «Любов породжує життя, бажання, красу, щастя, інакше кажучи, те, що ми називаємо добром. Для того, щоб любов існувала довше, має з'явитися зло, точніше, те, що ми називаємо злом, руйнування життя, чуттєвості, бажань. Любов існує тоді, коли є дві протилежності. Якщо їх зростити, через деякий час добро перетворюється на зло, будівництво перетворюється на руйнування... Доки ми намагаємося зрозуміти ситуацію під одним кутом зору, ми приречені на недостатність любови» [3, с. 108-109].

У ситуації ж конфлікту псевдомітотворець переймається тим, хто винен і як його покарати, а власне-мітотворець – як навчитися любити і зрозуміти іншого. Адже «розуміння – це єднання, а єднання – це любов» [3, с. 77].

Діалектична логіка власне міту підказує людині, що у тривимірному (чи тим паче у шестивимірному) світі опозиції треба розглядати *не як бінарні, а як тринітарні*. Лише такий підхід забезпечує якісний поступ, розвиток, відкриває сенс затятої боротьби протилежних первин.

Які шляхи розв'язання окреслених раніше основних екзистенційних опозицій пропонують мислителі власне-мітичного спрямування?

1. Опозиція «Я – світ», «індивідуальне – соціальне». На думку сучасних філософів, психологів, соціологів, митців, це – одна з найпекучіших проблем сьогодення, яка щоразу загострюється. Адже «тривалі періоди тоталітаризму та неототалітаризму привчали передусім до нехтування особистісним. Це, у свою чергу, зумовило гіпертрофовані, спотворені форми особистісного самоствердження» [5, с. 570-571].

Аналізуючи цю проблему, О. Лосев наголошує, що миротворчою синтезою індивідуалізму й соціалізму є *релігія*, Церква у первинному Христовому розумінні – як духовна спільнота. «Оскільки лише у символі справжнє злиття ідеї і матерії і оскільки символ, утілений у житті, є організмом, отже, справжнє злиття загального й індивідуального може бути тільки у символічному організмі. А Церква і є Тіло Христове, себто абсолютна істина, дана як символічний організм» [6, с. 178-179]. «Лише в релігії можливе таке становище, – розгортає докази філософ, – що окрема людина, заглиблюючись у себе до останнього напруження, а іноді й прямо йдучи зі світу у відлюдництво, цим самим не тільки сприяє спасінню власному, але рятує й інших, її справа важлива й потрібна саме для всіх, вона підносить духовний стан саме всієї церкви і наближає інших до спасіння» [6, с. 179].

На цій же логіці побудовані міркування В. Соловйова: людина наближається до істини (осягнення всеєдності), коли любов долає, точніше трансформує, егоїзм. Мислитель підсумовує: «Людина (взагалі і кожна індивідуальна людина зокрема), будучи фактично тільки цим, а не іншим, може ставати всім, лише знімаючи у своїй свідомості і в житті ту внутрішню грань, яка відокремлює її від іншого. «Цей» може бути «всім» лише разом з іншими, тільки разом з іншими може він здійснити своє безумовне призначення – стати неподільною і незамінною частиною всеєдиного цілого, самостійним живим і своєрідним органом абсолютного життя» [7, с. 506]. Отже, бачимо тут безпосереднє розгортання шеллінгіанського розуміння гармонії.

Розвиваючи вчення Соловйова, Бердяєв конкретизує опозицію «індивідуальне - загальне» у найрадикальнішому й основоположному її вияві: «Я – Бог (Абсолют, ідеальна всеєдність усього)». Розглянувши історичний досвід, починаючи від античності, він переконливо доводить, що перетворення суперечності людини і Бога на антагонізм призводить до деградації й загибелі людини. Відтак Бердяєв пропонує синтезу людини й Бога в ідеї Боголюдини.

У людині, – доводить мислитель, – затято борються дві протилежні тенденції – об'єктивізації і людяності. Людяність є не соціалізація, а спірітуалізація людського життя. «Соціальна проблема є проблемою людяності. Світове й соціальне середовище не тільки впливає на людину, але воно й проєктується людиною зсередини» [8, с. 437].

Бердяєв свято переконаний, що *з неминучістю наближається епоха людяності*. Відбувається одуховлення не тільки самої людини, а й природного та соціального середовища та навіть ідеї Бога (вона звільняється від вульгарного антропоцентризму). Складається закономірно парадоксальна ситуація: утвердження людяності посилює не антропоморфізм, а теоморфізм. «Адже людяність божиста, не людина божиста, а людяність божиста. Людяність є цілісне ставлення до людини і до життя, не тільки до людського світу, а й до світу тваринного. Людяність є розкриття повноти людської природи, себто розкриття творчої природи людини. Ця творча природа людини повинна виявити себе і в людяному ставленні людини до людини... У Боголюдині, Синові Божому і Синові людському, починається нова людина, людина нової і вічної людяності» [8, с. 439-440].

2. Опозиція «чоловік – жінка». Її вирішення пропонує уже східна монада. Дві симетрично протилежні точки в колі символізують чоловічу й жіночу первини (китайською – янь і інь). Себто в основі світобудови є протилежність чоловічого й жіночого. Чорна точка на білому полі і біла – на чорному показують, що кожна із

первин уміщує у собі протилежність, яка напружує і підтримує ту первину, що перебуває натепер у явленому, доступному для відчуттів вигляді. Інакше кажучи, те, що бачиш перед собою, несе у захованому вигляді свою протилежність (зокрема, явлений фізично чоловік глибоко в душі, у позасвідомому є жінкою і навпаки). Обидві ці протилежності в людині живуть одночасно, тільки на різних планах.

Схожу ідею чоловічо-жіночої єдності в західній філософії запропонував Платон, це *вчення про андрогінів*. Кожен із нас, – за Платоном, – є лише половина людини, розсіченої навпіл, тому кожен шукає свою загублену половину. Коли одна половина знаходить іншу саме свою половину, людина переживає справжнє щастя любови як єдності [Див.: 9, с. 98-100].

Платонівський міт про андрогінів розвивали і Я. Беме, і В. Соловйов, і інші автори. По-новому прочитав і розгорнув його у ґрунтовну концепцію М. Бердяєв. На переконання мислителя, чоловічо – жіночу протилежність знімає статева любов. Вона об'єднує дві статі в цілість, що наближається до цілісності Божої. Саме через цей тип любови реалізуються й два інші типи – любов до Ближнього і Дальнього. Адже зі статтю й любов'ю пов'язана таємниця розриву у світі і таємниця будь-якого з'єднання. «Андрогінізм і є остаточне з'єднання чоловічого й жіночого у вищому богоподібному бутті, остаточне подолання розпаду і розладу, відновлення образу і подоби Божої в людині... Через любов відчужена жіноча природа возз'єднується з природою чоловічою, відновлюється цілісний образ людини... Зв'язок любови еротичної з андрогінізмом і є зв'язком її з особистістю. Позаяк воістину будь-яка особистість андрогінічна. Андрогінізм є відновленою цілістю статі у богоподібному бутті особистости. У любові повинна відкритися не таємниця жіночності й таємниця чоловічності, а таємниця людини» [10, с. 197-198].

Власне-мітичне примирення опозицій чоловічого – жіночого пропонує також, скажімо, С. Лазарєв. Він розглядає людську психіку як єдність інформації й енергії. Для того, щоб інформація реалізувалася, необхідна енергія. Енергія, себто почуття, перетікає в інформацію, себто думки, і навпаки. Інформація – чоловіча первина, енергія – жіноча. На поверхневому плані вони явно відмінні, у глибинних же пластах енергія й інформація ідентичні. Спочатку ми збираємо інформацію почуттями, а потім вона розгортається досвідом і свідомістю. На зовнішньому рівні почуття породжують думки, енергія перетворюється на інформацію. На глибинному ж плані інформація породжує енергію. На ще тоншому плані енергія й інформація – ідентичні, вони є виявом однієї й тієї ж первини [Див.: 11, с. 102-104].

Гармонійний стан для людини – не зупинка у чеканні чогось, а розвиток й устремління до любови й Бога. А для цього необхідна єдність і боротьба двох протилежностей – чоловічої й жіночої первин. Жінка уособлює хаос, чоловік – порядок. На вищому плані хаос і порядок – це одне і те ж. І щоб поєднатися у вищому аспекті, відбуваються коливальні процеси. Хаос змінюється порядком, порядок – хаосом. Навперемінно збільшуючи концентрацію на одній з протилежностей, ми збільшуємо масштаб конфлікту (ситуації, коли бракує любови), а значить, маємо сильніше прагнути до єдності, яка цю боротьбу перетворить не в загибель, а в розвиток.

Чоловік від природи більш духовний, себто має стратегічне мислення, що вкрай необхідно для виживання й перспектив. Разом з тим чоловік упорядкованіший, ніж жінка, а будь-яка системність – це вже обмеження в інформації. Щоб система була стійкою, її треба розхитувати. Цю місію успішно виконує жінка. Вона від природи більш чуттєва, більш хаотична. За рахунок цього її відкритість до одержання інформації вища, ніж у чоловіка. Звідси – підвищена інтуїція. При всьому цьому особливо важливо пам'ятати головне: чоловіча системна й інтуїтивна жіноча у вищому вияві – одне і те ж. Змагаючись же між собою на перших сходинках, вони щораз більше збагачуються любов'ю [Див.: 3, с. 98-99].

Як бачимо, і в цій концепції виявляється логіка монади, голографічної моделі Всесвіту. Разом з тим помічаємо, що монадний підхід, характерний для східної традиції та її прихильників на Заході (того ж Лазарева), тяжіє до синхронного, циклічного мітотворення, духовно-творчий же підхід, вироблений християнською традицією (зокрема Бердяєвим), тяжіє до діяхронного, векторного, перспективного мітотворення.

Власне-мітичне розв'язання цих двох фундаментальних опозицій – «Я – світ», «чоловік – жінка» – дозволяє позитивно вирішувати й найважливішу опозицію – «тілесне – духовне», «душевне – духовне», «людське – Боже». Тілесне й духовне мудреці-діалектики поєднують у феномені «людина», або «життя». При цьому С. К'еркегор наголошує: «Людина є синтезом душевного й тілесного. Однак така синтеза немислима, якщо ці дві первини не з'єднуються у чомусь третьому. Цим третім є дух» [12, с. 145]. Під духом, духовністю у цьому сенсі розуміють зв'язок людини як кінцевої чуттєвої істоти з надчуттєвою нескінченністю, прагнення людини вrostати у вічність, уподібнюватися Богові. Саме духовне буття конститує неповторний феномен особистості людини. Пригадаймо ключову тезу М. Шелера: людину робить людиною лише вихід за межі природи біологічного життя – у сферу духу [13, с. 53-61]. Відтак «людина – це істота, що перевершує саму себе і світ» [13, с. 60], вона, на відміну від тварини, здатна притлумлювати імпульси власних потягів і ставитися засадничо аскетично до свого біологічного життя, яке викликає у неї жах. Людина – «вічний протестант проти будь-якої тільки дійсності», «вічний Фавст» [13, с. 65].

Дуже схожу, але більш сміливу й діалектичну ідею висловлює М. Бердяєв. Людська особистість народжується лише у боротьбі справжнього «Я» з фальшивими, це активність себетворення. «Людина зникає у самостверженні й самовдоволенні... Людський дух завжди має себе трансцендентувати, підніматися до того, що вище за людину. І тоді лише людина не губиться і не зникає, а реалізує себе» [8, с. 429]. Неповторний образ людини формує синтезувальний творчий акт, без нього була б тільки мішанина шматків та уламків. А от послаблення духовності, втрата центру і веде людину до розпаду на шматки й уламки [8, с. 430].

Так, динамічно Бердяєв розглядає не лише людину, а й Бога. «У Богові є у вічності здійснюваний творчий динамічний процес. Це не слід розуміти так, що Бог залежить від світу, від світового процесу, але так, що світовий процес внутрішньо пов'язаний з процесом, що відбувається у вічності, а не в часі, відбувається в Богові, себто з божистою драмою. І лише тому здійснюване зі світом і людиною одержує вічний сенс. Світ і людина, які ні для чого не потрібні були б Богові, були б випадковістю і тим самим позбавлялись би будь-якого сенсу. Ми маємо зухвало визнати потребу Бога у людині, і ця потреба зовсім не обмежує Бога, обмежувала б і принижувала Його кам'яна непорушність і самовдоволеність. У Богові є журба за любов'ю, і це дає вищий сенс кожному. Віра в Бога є вірою у вищу Правду, що підноситься над неправдою світу. Але правда ця вимагає творчої співучасті людини і світу, вона боголюдяна, у ній діє ідеальна людяність» [8, с. 380].

Прикметна також позиція К. Г. Юнга. Враховуючи розрізнення душі (емоційно-інтуїтивного) як жіночого і духу (свідомісно-творчого) як чоловічого, Юнг виокремлює у серцевині людської психіки два архетипи – Аніми (душі) й Анімуса (духу). Аніма виявляє зв'язок духовного з тілесним, дбає про народження й збереження життя, це основа жіночої первини. Анімус – архетип сенсу, творення Космосу з Хаосу, це стрижень чоловічої первини. Але – найголовніше – образ Аніми психолог пов'язує насамперед з чоловічою самосвідомістю, Анімуса ж – із жіночою. Тобто Аніма є неусвідомленою жіночою сутністю чоловіка, яка персоніфікується у сновидіннях і творчості образами жінок; Анімус – неусвідомлена чоловіча сутність жінки, яка персоніфікується у сновидіннях і творчості образами чоловіків [Див.: 14].

Висновки. Через синтезування тринітарних єдностей з бінарних опозицій власне-мітичний підхід вирішує й інші визначальні проблеми людського існування, зокрема «віра – знання (релігія – наука)», «родове – цивілізаційне», «суспільне – естетичне» тощо. Псевдомітичний же підхід, навпаки, розколює єдності на непримиренні, непоєднанні опозиції. У просторі між цими альтернативами й рухається, розвивається людина і людство. Поступово стає зрозуміло, що наша кількатисячолітня історія – це останній, завершальний день творіння, коли себе і світ творимо уже ми самі, суб'єкти; фактично ці кілька тисяч літ ми пишемо євангеліє від людини і з великими труднощами, але таки вчимося читати його.

Список використаної літератури

1. Пахаренко В. Панмітична модель світосприймання: спроба систематизації / В. Пахаренко // *Spheres of culture*. – Volum IV. – Lublin, 2013. – Р. 21–32.
2. Шеллинг Ф. В. Философия искусства / Фридрих Вильгельм Йозеф фон Шеллинг; [под общ. ред. М. Овсянникова; пер. с нем. П. Попова]. – М.: Мысль, 1999. – 608 с.
3. Лазарев С. Диагностика кармы. Кн. 9: Пособие по выживанию / Сергей Лазарев. – Санкт-Петербург: Диля, 2003. – 192 с.
4. Беме Я. Путь из тьмы к истинной иллюминации / Яков Беме. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://svitk.ru/004_book_book/5b/1176_beme-put.php.
5. Філософія: курс лекцій / І. Бичко, В. Табачковський, Г. Горак [та ін.]. – К.: Либідь, 1994. – 576 с.
6. Лосев А. Диалектика мифа / Алексей Лосев // Алексей Лосев. Философия. Мифология. История. – М.: Изд-во политической литературы, 1991. – 256 с. – С. 21-186.
7. Соловьев В. Смысл любви / Соловьев В. Сочинения: в 2 т. Т. 2 / Владимир Соловьев; [общ. ред. и сост. А. Гульги, А. Лосева]. – [2-е изд.]. – М.: Мысль, 1990. – С. 493-547.
8. Бердяев Н. Диалектика божественного и человеческого / Николай Бердяев; [сост. и вступ. ст. В. Калужного]. – М.: АСТ; Х.: Фолио, 2003. – 624 с.
9. Платон. Пир / Платон // Платон. Сочинения: в 4 т. [пер. с древнегреч., общ. ред. А. Лосева, В. Асмуса, А. Тахо-Годи; авт. ст. в примеч. А. Лосев; примеч. А. Тахо-Годи]. – М.: Мысль, 1993. – Т. 2. – 528 с. – С. 81-134.
10. Бердяев Н. Смысл творчества. Опыт оправдания человека / Николай Бердяев. – М.: АСТ; Х.: Фолио, 2004. – 678, [10] с.
11. Лазарев С. Диагностика кармы. Кн. 8: Диалог с читателями / Сергей Лазарев. – Санкт-Петербург: Диля, 2006. – 192 с.
12. Кьеркегор С. Страх и трепет / Серен Кьеркегор; [пер. с дат. и коммент. Н. Исаевой, С. Исаева]. – М.: Республика, 1993. – 383 с.
13. Шелер М. Положение человека в Космосе / Макс Шелер // Проблема человека в западной философии / [сост. и послесл. П. Гуревича; общ. ред. Ю. Попова]. – М.: Прогресс, 1988. – 552 с. – С. 31-95.
14. Юнг К. Г. Архетип и символ / Карл Густав Юнг; [пер. с нем.]. – М.: Ренессанс, 1991. – 392 с.

References

1. Pakhareno, V. (2013). The pan-mythological model of worldview: attempt to systematization. *Spheres of culture, Volum IV*, 21-32 (in Ukr.)
2. Schelling, F. W. (1999). *Philosophy of Art*. Moscow: Mysl' (in Russ.)
3. Lazarev, S. (2003). *Diagnosis of karma: the manual on survival*. St. Petersburg: Dilya (in Russ.)
4. Boehme, J. *The path out of the darkness to the true illumination*. Retrieved from: http://svitk.ru/004_book_book/5b/1176_beme-put.php. (in Russ.)
5. Bychko, I., Tabachkovsky, V., Horak, G. (1994). *Philosophy: the lectures*. Kyiv: Lybid' (in Ukr.)
6. Losev, A. (1991). Dialectics of myth. *Philosophy. Mythology. History*, 21-186. Moscow: Political Literature Publishing House (in Russ.)
7. Solovyov, V. (1990). Meaning of love. *Works in 2 volumes*, 2, 493-547. Moscow: Mysl' (in Russ.)
8. Berdyayev, N. (2003). *The dialectic of the divine and the human*. Moscow: AST; Kharkiv: Folio (in Russ.)
9. Platon (1993). *Feast. Works in 4 volumes*, 2, 81-134. Moscow: Mysl', (in Russ.)
10. Berdyayev, N. (2004). *Meaning of Creativity. Experience of justification of the man*. Moscow: AST; Kharkiv: Folio (in Russ.)
11. Lazarev, S. (2006). *Diagnostics of karma: Dialogue with readers*, 8. St. Petersburg: Dilya (in Russ.)
12. Kierkegaard, S. (1993). *Fear and Trembling*. Moscow: Republic (in Russ.)
13. Scheler, M. (1988). The position of man in the Cosmos. *Man's problems in Western philosophy*, 31-95. Moscow: Progress (in Russ.)
14. Jung, C. G. (1991). *Archetype and Symbol*. Moscow: Renaissance (in Russ.)

PAKHARENKO Vasyl Ivanovych,

Doctor of Sciences (Philology), Professor, Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,

e-mail: paharenko.2011@ukr.net

OWN-MYTHICAL MECHANISM OF THE WORLD'S HARMONY

Abstract. Introduction. The article is devoted to the problem of regularities of spiritual self-becoming. **Purpose.** The purpose of this study is the generalization, systematization and deepening from the mythological positions of the modern philosophical concepts routes in world's harmony, to the constructive antilibration of the bipolarity human psyche. **Methods.** The author implements the mythological and profound psychological methods. **Results.** Person chose two ways of progress the monological or pseudomythical and dialogical or own-mythical. This logic suggests to man in the three-dimensional (or in the six-dimensional) world of opposition should not be seen as binary, but as a trinitary. The approach provides qualitative progress, development, opens the sense of struggle fiercely opposing beginning. The pseudomythical logic absolutizes a one part of the universal integrity, gives dialectics, rules out dialogue with the world of man. Especially the author focuses on harmonization the two main existential oppositions "Self-world polarity" (in particular "Self-God polarity") and "male – female". Person's salvation is a synthesis of human and God which reflected in the idea of God-man. Sexual love regulates the opposite of masculine and feminine. So two genders are combined in integrity that approximate to God's integrity. This type of love implements the other kinds of love – love of Neighbor and love of Distant. After all, gender and love are connected with the mystery of discontinuity in the world and any secret connections. So, androgynism is a final combination of male and female in the God-like existence, final overcoming of collapse, restoring the image and likeness of God in man. A female essence, alienated by the time, is reunited with male nature through love and the human's imagery recovering. **Originality.** The scientific novelty of the results involves the pan-mythological theory's application of knowledge of the world. Also the author focuses on the Trinitarian model that solving the oppositions in the individual self. The scientist has approbation mechanisms of this model. **Conclusion.** The dialectically solving the two fundamental oppositions allows positively solve critical opposition – "corporal – spiritual", "mental – spiritual", "human – God" – through the phenomenon of man and life.

Key words: man, opposition, binary, trinitary, feminine, masculine, androgynous, myth, own-myth, pseudomyth, spirit, soul, family, civilization.

Одержано редакцією 12.05.2015
Прийнято до публікації 17.06.2015

УДК 130.2

PUSHONKOVA Oksana Anatoliivna,

Candidate of Sciences (Philosophy), Associate Professor, Department of Philosophy and Religious Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,

e-mail: krapki@ukr.net

THE PERSPECTIVE OF THE VISUAL LANGUAGE IN THE SPACE OF CONTEMPORARY CULTURE

Abstract. Introduction. The impossibility of complete mastering the interdisciplinary research field of contemporary forms of visuality results in certain difficulties in forming a common methodology for the analysis various visual phenomena. The textuality of contemporary visual language allows to pay attention to the different contexts which shape the visual language in the value field of a particular culture. The question of how the modern era's values change visual language,